

Research Paper



Identifying factors affecting ethics-based universities with a qualitative approach

Afshin Ansari Kahriz ¹, Soraya Gholamhossein Pouranvari ^{2*}, Jafar Ghahramani ³

1. PhD. student, Department of Educational Management, Marand Branch, Islamic Azad University, Marand, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Management, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Educational Management, Marand Branch, Islamic Azad University, Marand, Iran.

**Article Info:**

Received: 2024/12/22

Accepted: 2025/01/26

PP: 212-222

Use your device to scan and read the article online:



DOI: 10.22098/AEL.2025.16420.1514

Keywords:

Ethics, Ethics-Based University, Higher Education, University

Abstract

Background and Objective: The present study was conducted with the aim of identifying the factors affecting ethics-based universities using a qualitative approach.

research methodology: This research is applied in terms of purpose and was conducted using thematic analysis method. The sampling used in this research was cluster sampling and snowball sampling method. The main basis for data collection was conducting in-depth interviews with experts, managers, teachers, and specialists in the field of education and research until theoretical saturation was achieved. A total of 21 interviews were conducted. After collecting data, the codes related to the written interviews were analyzed using thematic analysis method.

Findings: Research studies that, after completing the three stages of open, axial, and selective coding, are the final research model. It shows that the factors affecting the ethical university in three comprehensive themes include individual factors (characteristics of managers and policymakers, behavioral characteristics of specialists, behavioral characteristics, personality characteristics of individuals), intra-university factors (ethical leadership style, ethical education, research), ethical behaviors, high citizenship behavior, organizational culture, organizational justice, organizational climate, and environmental factors (philosophy governing society, political factors, socio-cultural factors).

Conclusion: The results of this study can be of interest to university policymakers and encourage university administrators to provide education on ethics in universities by familiarizing professors and students with the subject.

Citation: Ansari Kahriz A., Gholamhossein Pouranvari S., Ghahramani J. (2025). Identifying factors affecting ethics-based universities with a qualitative approach, *Journal of Applied Educational Leadership*, 5(1), 212-222 Persian [http://doi.org. 10.22098/AEL.2025.16420.1514]

*Corresponding author: Soraya Gholamhossein Pouranvari

Address: Assistant Professor of Educational Management, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Maragheh, Iran.

Tell: 09141011362

Email: soraya_pouranvari@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction:

Ethics is an inseparable part of human life and a subset of practical philosophy that seeks a set of right and wrong behaviors and explains good and bad in them in certain circumstances (Rahmani-Manesh & Shah Talebi, 2024). The term ethics is derived from two Greek words that mean stable and conditions of life and shows the basic meaning of this term. This term also has its roots in another word that means lifestyle; a way of living in a way that directs its actions to live better. This indicates the constructive force of this term in human and humanity thinking (Namia et al., 2023). The main goal of ethics is to put humans at the center of its care and try to moralize their actions. Accordingly, improving moral standards is of great importance for society. Society is the result of the performance of various roles by humans, and observing ethics in performing duties in every job and profession is a necessary condition for the realization of a moral society. Since the educational environment, especially universities, plays a fundamental role in educating individuals and the growth and development of society, the beginning of creating an ethical society can begin in the academic environment (Kersting, Wansedler, & Wolf, 2020). Ethics and ethical values play a fundamental role in acquiring deep and authentic knowledge and knowledge and are the basis for happiness and acquiring degrees of divine proximity (Rajabi & Karbalai Pazuki, 2023). The issue of ethics in universities is very important as a key and role-playing institution in the sustainable development of societies, as well as the training and preparation of competent, efficient, and skilled human resources (Bagherianfar, 2019; Talebi et al., 2020). Taking into account the above points, the main issue of the present study is to show, according to the research conducted in the literature and theoretical background related to the research topic, what are the factors affecting the ethics-based university in the universities of West Azerbaijan province?

Methodology:

In this study, qualitative research method with thematic analysis approach has been used. This approach is one of the most powerful methods that is able to organize discrete and scattered pieces together in a systematic way and present a comprehensive picture. The following process is a data reduction and analysis strategy by which qualitative data is divided, classified, summarized and reconstructed. This analysis is basically a descriptive strategy that facilitates finding important patterns and concepts from within the qualitative data set. This approach has different procedures, and in this study, the King and Horrocks procedure, which was presented in 2010 based on the summary of different procedures, has been used. This procedure has three stages: descriptive coding, interpretive coding and integration through overarching themes.

Results:

After collecting the interviews, open coding began; in such a way that the key and central concepts of each interview were extracted one after another and initial concepts were produced, and then by examining subsequent interviews, along with the formation and addition of new concepts to the previous concepts, initial categories were also formed. This process continued until reaching the saturation stage; that is, when no new concepts were added to the category classification. After that, related concepts were gradually placed in related categories and categorized, and major categories were formed. These concepts were categorized by examining and analyzing the interviews. According to the research methodology, qualitative content analysis was carried out by implementing open coding and analyzing the data in a round-robin process. The purpose of the axial coding process is to create a connection between the concepts resulting from the open coding stage. In this stage, the concepts that were formed in the open coding stage were compared with each other, and those that were similar to each other were placed around a common axis.

Discussion and conclusion

One of the effective factors in the development and practical progress is the formation of ethics in the academic community. The present study was conducted with the aim of identifying the factors affecting the ethics-oriented university with a qualitative approach. For this purpose, after analyzing the data obtained from interviews with 21 participants in the study, 64 codes were obtained. Considering their semantic commonalities, they were classified into 14 similar concepts and finally 3 overarching themes including: individual factors, intra-university factors and environmental factors, were identified as key factors affecting the ethics-oriented university.

Reference:

- Bagherianfar, M. (2019). Application of components of professional ethics of education in faculty members. *Ethics in Science and Technology*, 14(4); 130-121. <https://doi.org/20.1001.1.22517634.1398.14.4.17.2> (in persian)

Identifying factors affecting ethics-based universities with a qualitative approach

- Rajabi, A., Karbalai-e-Pazuki, A. (2018). The effect of ethical aspects on knowledge from the perspective of the Quran with emphasis on the perspective of Allameh Tabatabaei (RA). *Ethics Research* 12(3); 102-85. (in persian)
- Rahmani-Manesh, M., Shah Talebi, B. (2023). An analysis of the ethical component of brand personality in higher education. *JISM Interdisciplinary Studies in Marketing Management*. 2(3): 23-43. (in persian)
- Kersting, F., Wohnsiedler, I., & Wolf, N. (2020). Weber revisited: The protestant ethic and the spirit of nationalism. *The Journal of Economic History*, 80(3), 710-745.
- Nagima, B., Saniya, N., Gulden, Y., Saule, Z., Aisulu, S., & Nazigul, M. (2023). Influence of Special Learning Technology on the Effectiveness of Pedagogical Ethics Formation in Future Teachers. *Journal of Education and E-Learning Research*, 10(1), 1-6.





مقاله پژوهشی

شناسایی عوامل مؤثر بر دانشگاه اخلاق محور با رویکرد کیفی

افشین انصاری کهرئیز^۱، ثریا غلامحسین پورانوری^۲، جعفر قهرمانی^۳ 

۱. دانشجوی دکترای گروه مدیریت آموزشی، واحد مرنده، دانشگاه آزاد اسلامی، مرنده، ایران

۲. استادیار گروه مدیریت، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران

۳. استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد مرنده، دانشگاه آزاد اسلامی، مرنده، ایران



اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۰۷

شماره صفحات: ۲۱۲-۲۲۲

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید:



DOI: 10.22098/AEL.2025.16420.1514

چکیده

مقدمه و هدف: پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر دانشگاه اخلاق محور با استفاده از رویکرد کیفی انجام شده است.

روش شناسی پژوهش: این پژوهش از نظر هدف کاربردی است و با استفاده از روش تحلیل مضمون انجام شده است. نمونه‌گیری استفاده شده در این پژوهش، نمونه‌گیری خوشه‌ای و با شیوه نمونه‌گیری گلوله برفی بود. مبنای اصلی جمع‌آوری اطلاعات، انجام مصاحبه‌های عمیق با خبرگان، مدیران، معلمان و متخصصین حوزه آموزش و پژوهش تا دستیابی به اشباع نظری بوده است. در مجموع ۲۱ مصاحبه انجام شد. پس از جمع‌آوری اطلاعات، کدهای مربوط به مصاحبه‌های مکتوب با استفاده از روش تحلیل مضمون تحلیل شدند.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش که پس از انجام مراحل سه گانه کدگذاری باز، محوری و انتخابی، مدل نهایی پژوهش است. نشان می‌دهد عوامل مؤثر بر دانشگاه اخلاق محور در سه مضمون فراگیر شامل: عوامل فردی (ویژگی مدیران و سیاست‌گذاران، ویژگی رفتاری اساتید، ویژگی رفتاری کارکنان، ویژگی شخصیتی دانشجویان)، عوامل درون دانشگاهی (سبک رهبری اخلاقی، آموزش اخلاقی، پژوهش‌های اخلاق محور، رفتار شهروندی بالا، فرهنگ سازمانی، عدالت سازمانی، جو سازمانی)، عوامل محیطی (فلسفه حاکم بر جامعه، عوامل سیاسی، عوامل فرهنگی اجتماعی) بودند.

بحث و نتیجه‌گیری: نتایج این مطالعه می‌تواند مورد توجه سیاست‌گذاران دانشگاهی قرار گیرد و مدیران دانشگاهی را ترغیب کند تا از طریق آشنا کردن اساتید و دانشجویان با موضوع اخلاق در دانشگاه، پیشرفت علمی و عملی را فراهم سازند.

واژه‌های کلیدی:

اخلاق، دانشگاه اخلاق محور، آموزش عالی، دانشگاه

استناد: انصاری کهرئیز، افشین؛ غلامحسین پورانوری، ثریا؛ قهرمانی، جعفر. (۱۴۰۴). شناسایی عوامل مؤثر بر دانشگاه اخلاق محور با رویکرد کیفی، فصلنامه علمی-پژوهشی رهبری آموزشی کاربردی، ۶(۱)، ۲۱۲-۲۲۲. [http://doi.org. 10.22098/AEL.2025.16420.1514]

نویسنده مسئول: ثریا غلامحسین پورانوری

نشانی: استادیار مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران

تلفن: ۰۹۱۴۱۰۱۱۳۶۲

پست الکترونیکی: soraya_pouranvari@yahoo.com

اخلاق بخش تفکیک‌ناپذیر زندگی انسان و زیر مجموعه‌ای از فلسفه عملی است که در جستجوی مجموعه‌ای از رفتارهای درست و نادرست و تبیین خوبی و بدی در آن‌ها در شرایطی معین می‌باشد (Rahmani-Manesh & Shah Talebi, 2024). اصطلاح اخلاق از دو واژه یونانی نشأت گرفته که به معنای پایدار و شرایط زندگی می‌باشد و معنای اساسی این واژه را نشان می‌دهد. همچنین این اصطلاح، ریشه در واژه دیگری دارد که معنای آن شیوه زندگی است؛ روشی برای زندگی به گونه‌ای که اقدامات خود را برای بهتر زندگی کردن، جهت داد. که این امر حاکی از نیروی سازنده این اصطلاح در تفکر انسان و بشریت است (Nagima et al., 2023). هدف اصلی اخلاق آن است که انسان را در کانون مراقبت خود قرار داده و سعی در اخلاقی‌سازی اعمال وی نماید. بر این اساس بهبود معیارهای اخلاقی برای جامعه از اهمیت زیادی برخوردار است. جامعه بر ایند ایفای نقش‌های مختلف انسان‌ها است که رعایت اخلاق در انجام وظیفه در هر شغل و حرفه‌ای شرط لازم تحقق جامعه‌ای اخلاقی می‌باشد. از آنجا که محیط آموزشی به ویژه دانشگاه‌ها نقشی اساسی در آموزش افراد و رشد و توسعه جامعه دارند، بنابراین سرآغاز ایجاد جامعه اخلاقی، می‌تواند از محیط دانشگاهی آغاز گردد (Kersting & Wohnsiedler & Wolf, 2020). اخلاق و ارزش‌های اخلاقی، نقش اساسی در تحصیل علم و معرفت عمیق و اصیل داشته و زمینه‌ساز سعادت و اکتساب مراتب قرب الهی است (Rajabi & Karbalai-e-Pazuki, 2023). مقوله اخلاق در دانشگاه به عنوان نهادی کلیدی و نقش‌آفرین در توسعه پایدار جوامع و همینطور تربیت و آمادگی نیروی انسانی شایسته، کارآمد و دارای مهارت، بسیار حائز اهمیت است (Bagherianfar, 2019). اخلاق و زیرمقوله‌های اخلاق آن شامل نیکی نیت و رفتار، محبت و حسن ظن، تواضع و گذشت، میانه‌روی و مدارا و وقت‌شناسی و نظم، به عنوان یکی از الزامات دانشگاه است (Naderi et al., 2019) دانشگاه اخلاق مدار به عنوان یکی از ارکان اساسی جامعه پایبند به اخلاق، چشم‌اندازی است که تحقق آن در سایه حرکت جمعی، مرکب از اساتید، کارمندان و دانشجویان، و چندبعدی، شامل فردی، اجتماعی، آموزشی و پژوهشی، در مسیری منظم به عواملی چون صداقت، امانت‌داری، احترام به حقوق یکدیگر، مسئولیت‌پذیری و رعایت انصاف و عدالت، میسر و ممکن خواهد بود (Selki Cheshmeh Soltani & Jafari, 2019). ایفای نقش‌های کلیدی آموزش، پژوهش، خدمات، کارآفرینی و ارزش‌آفرینی دانشگاه‌ها کاملاً تحت تأثیر اخلاق حرفه‌ای به عنوان عامل تنظیم‌کننده روابط در سایه حفظ و اشاعه ارزش‌ها و در نتیجه مبنای تصمیم‌گیری، ارزشیابی و نظارت است (Golmohammadi, 2019 & Taghizadeh). توجه به اخلاق در دانشگاه و ارتقاء اخلاقی دانشگاه به عنوان نهادی که علاوه بر تولید علم و فناوری، نهادی تربیتی و انسان‌ساز است، بسیار حائز اهمیت است (Vojdani, 2016). در دهه‌های اخیر، تلاش‌های بسیاری در خصوص ارتقاء اخلاقی دانشگاه‌ها به واسطه شیوه‌ها و ابزارهای مختلفی چون تدوین قوانین و آیین‌نامه‌های اخلاقی و نظارتی انجام شده است که در عین حال، نیازمند بسترسازی و فراهم آمدن شرایط موردنیاز برای تحقق هستند (Chitsaz et al., 2019). تهیه نظام‌نامه اخلاق آموزش، افزایش توانمندی‌ها و شایستگی‌های حرفه‌ای اعضای هیأت علمی و مدیران و هم چنین توجه به رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای در تدوین آیین‌نامه‌ها و ضوابط، از جمله مصادیق قابل توجه در این زمینه با هدف مشخص ساختن حدود و ثغور وظایف و حقوق و متعاقباً ظهور و بروز کنش عقلایی مناسب، هدفمند و هماهنگ در اجرای مسئولیت‌های حرفه‌ای هستند (Sarsangi, 2019).

مطالعات نشان داده‌اند که دانشگاه را می‌توان محیطی که شکل‌گیری شخصیت انسان و شخصیت نسل بعدی که می‌خواهد راه‌های مختلف زندگی بهتر را پیدا کند، دانست. لذا در این عرصه، استاد یا عضو هیئت علمی یکی از کنشگران اصلی به شمار می‌رود. شکل‌گیری شخصیت انسان و شخصیت نسل بعدی به عنوان وظیفه اساسی در دانشگاه‌ها، به اساتید واگذار شده، توجه به اساتدان به عنوان کنشگرانی که از اصول اخلاقی در محیط آموزش عالی استفاده می‌نمایند، مسئله حائز اهمیتی می‌باشد (Agha et al., 2022). یکی از مسایل مهمی که امروزه در نظام حرفه‌ای مطرح است بحث اخلاق و مؤلفه‌های اخلاقی است. امروزه اخلاق حرفه‌ای به عنوان یکی از مهمترین متغیرها در موفقیت سازمان‌ها شناخته شده است و حاکمیت اخلاق حرفه‌ای قادر است، به میزان بسیار چشمگیری سازمان را جهت کاهش تنش‌ها و توفیق در تحقق اهداف یاری رساند و لذا داشتن اخلاق حرفه‌ای در سازمان‌ها به منزله یک مزیت رقابتی مطرح می‌باشد (Nsor-Ambala, 2020). با این حال، روح، متر، میزان، معیار و ملاک کلیه تلاش‌های فردی و جمعی و اهتمام نهادی در زمینه اخلاق - مداری

در هر بستر و زمینه‌ای از جمله دانشگاه و آموزش عالی در یک جامعه توحیدی و همینطور منظم به فرهنگ و ارزش‌های دینی، خدااباوری و خداترسی در سایه معرفت اصیل و الهی است. سه گروه اصلی تأثیر گذار و تأثیرپذیر مرتبط با کارکرد آموزشی دانشگاه، مدیران و سیاستگذاران، اعضای هیأت علمی و دانشجویان هستند (Yazdani & Imanipour, 2017). با عنایت به نکات یادشده، مسئله اصلی پژوهش حاضر این است که نشان دهد با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده در ادبیات و پیشینه نظری مربوط به موضوع پژوهش، عوامل مؤثر بر دانشگاه اخلاق محور در دانشگاه‌های استان آذربایجان غربی کدامند؟

روش‌شناسی پژوهش

در تحقیق حاضر از روش تحقیق کیفی با رویکرد تحلیل مضمون استفاده شده است. این رویکرد یکی از قوی‌ترین روش‌هایی است که قادر می‌باشد قطعات گسسته و پراکنده را به روشی نظام‌مند در کنار هم سازمان دهد و تصویری جامع ارائه دهد. فرایند زیر یک راهبرد تقلیل و تحلیل داده‌هاست که توسط آن داده‌های کیفی تقسیم بندی، طبقه بندی، تلخیص و بازسازی می‌شود. این تحلیل اصولاً یک راهبرد توصیفی است که یافتن الگو و مفاهیم مهم را از درون مجموعه داده‌های کیفی تسهیل می‌نماید. این رویکرد دارای رویه‌های مختلفی می‌باشد که در این تحقیق از رویه کینگ و هاروکز که سال ۲۰۱۰ بر اساس جمع‌بندی رویه‌های مختلف ارائه شده، استفاده گردیده است. این رویه دارای سه مرحله کدگذاری توصیفی، کدگذاری تفسیری و یکپارچه‌سازی از طریق مضامین فراگیر است و فرآیند آن در جدول ۱ نشان داده شده است:

جدول ۱. فرایند تحلیل مضمون (کینگ و هاروکز، ۲۰۱۰)



در این تحقیق براساس فرایند سه مرحله‌ای فوق، ۲۱ مصاحبه با خبرگان و اساتید صورت گرفت و مصاحبه تا دستیابی به اشباع مضمونی یعنی تا زمانی که مضامین تفسیری به انسجام رسیده و داده‌های جدید، ارزش افزوده جدیدی تولید نمی‌کردند، ادامه پیدا کرد. بر مبنای فرایند سه مرحله‌ای تحلیل مضمون، در مرحله اول، محقق به کدگذاری توصیفی مصاحبه‌های صورت گرفته پرداخت. در این مرحله ابتدا مصاحبه‌های انجام شده به ترتیب اجرا و پیاده‌سازی شد. سپس متن پیاده شده در نرم افزار مکس کیودا وارد شد و مورد تحلیل قرار گرفتند. در واقع محقق با مطالعه دقیق و خط به خط جملات مصاحبه‌ها، مضامین توصیفی را به هر قطعه از جملات نسبت داد. در مرحله دوم فرایند تحلیل، محقق با مقایسه مستمر و چندین باره کدهای توصیفی تولید شده در مرحله قبل، کدهای تفسیری ایجاد گردیدند. برای تولید کدهای تفسیری چندین کد توصیفی در ذیل چتر یک کد تفسیری جمع شده و آن را تشکیل دادند. در مرحله سوم نیز مضامین شکل گرفته در مصاحبه‌ها، تحت عنوان مقوله‌های اصلی سازمان یافتند.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت شناختی مشارکت کنندگان

رتبه علمی			سابقه کاری			رشته تخصصی				جنسیت		مختبر
استاد	دانشیار	استادیار	بالاتر از ۱۰ سال	۱ تا ۱۰ سال	۱ تا ۵ سال	آینده پژوهی	روانشناسی	مدیریت آموزشی	آموزش عالی	مرد	زن	طبقه
۴	۹	۸	۵	۹	۷	۲	۴	۸	۷	۱۴	۷	فراوانی

یافته‌ها

پس از جمع‌آوری مصاحبه‌ها، کدگذاری باز آغاز شد؛ بدین ترتیب که مفاهیم کلیدی و محوری هر یک از مصاحبه‌ها یکی پس از دیگری استخراج و مفاهیم اولیه تولید شد و سپس با بررسی مصاحبه‌های بعدی، همگام با شکل‌گیری و افزودن مفاهیم جدید به مفاهیم قبلی، مقوله‌های اولیه نیز شکل گرفت. این روال تا رسیدن به مرحله اشباع ادامه یافت؛ یعنی زمانی که دیگر مفهوم جدیدی به دسته‌بندی مقولات اضافه نمی‌شد. پس از آن مفاهیم مرتبط به هم به مرور در مقوله‌های مرتبط جای گرفتند و دسته‌بندی شدند و مقوله‌های عمده شکل گرفتند. این مفاهیم با بررسی و تجزیه و تحلیل‌های انجام شده در مصاحبه‌ها مقوله‌بندی شدند. با توجه به روش‌شناسی پژوهش، تحلیل محتوای کیفی، با اجرای کدگذاری باز و تجزیه و تحلیل داده‌ها طی فرایند رفت و برگشتی انجام شد. هدف از فرایند کدگذاری محوری، ایجاد ارتباط بین مفاهیم حاصل از مرحله کدگذاری باز است. در این مرحله مفاهیمی که در مرحله کدگذاری باز تشکیل شده بودند، با یکدیگر مقایسه شدند و آن مواردی که با یکدیگر تشابه داشتند، حول محور مشترکی قرار گرفتند. جدول شماره ۱ نتایج حاصل از کدگذاری باز و محوری را نشان می‌دهد.

جدول ۲: عوامل مؤثر بر دانشگاه اخلاق محور

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه
عوامل فردی	ویژگی مدیران و سیاست‌گذاران	رعایت شایسته‌سالاری در گزینش افراد
		توجه به اخلاق فرهنگی در دانشگاه
		پایبندی به اصول اخلاقی در دانشگاه
		حساسیت نسبت به تضییع حقوق افراد
		پرورش نیروی انسانی اخلاق مدار
	ویژگی رفتاری اساتید	ترسیم منشور اخلاقی و کرامت انسانی در رسالت دانشگاه
		به روز کردن اطلاعات و دانش علمی
		رعایت اخلاق پژوهش در همه جنبه‌ها
		ایجاد انگیزه در دانشجویان و ترغیب آنها
		باورمندی به اخلاق آموزش و پژوهش
		تعهد جهت انجام وظایف محوله
		رعایت عدالت در ارزیابی‌های آموزشی و پژوهشی
	ویژگی رفتاری کارکنان	الگوی اخلاقی برای دانشجویان بودن
		تعهد نسبت به انجام وظایف
		پایبندی به اصول اخلاقی در برخورد با مراجعان

	ویژگی شخصیتی دانشجویان	الویت منافع سازمانی نسبت به منافع فردی
		توجه به ابعاد اخلاقی
		داشتن هدف و انگیزه برای انجام وظایف محوله
		مسئولیت پذیری نسبت به وظایف تعیین شده
		ایجاد حس احترام نسبت به کارکنان و اساتید
		رعایت اصول اخلاقی در برخورد با دیگران
		رعایت اخلاق پژوهش و نشر وجود خودتنظمی و خودکنترلی
عوامل درون دانشگاهی	سبک رهبری اخلاقی	الگوی اخلاقی بودن مدیر و رهبر برای کارکنان دانشگاه
		تعیین چشم اندازه های اخلاقی
	آموزش اخلاقی	ایجاد واحد دروس اخلاقی در مقاطع مختلف
		آشنا کردن دانشجویان با مفاهیم اخلاقی
		تقویت توانایی های اخلاقی دانشجویان و اساتید
		برگزاری کارگاه های مختلف اخلاق حرفه ای و آموزشی
		برگزاری کارگاه های اخلاق پژوهش
	پژوهش های اخلاق محور	ترویج پژوهش های اخلاقی
		نظارت مستمر بر پژوهش های نظری و کاربردی
		رعایت اصول اخلاقی در پژوهش ها
		تشکیل کمیته های اخلاق برای پژوهش ها
		ایجاد کدهای اخلاقی
		برگزاری همایش های و کنفرانس های مرتبط با اخلاق در تعاملات
	رفتار شهروندی بالا	انجام رفتارهای فراتر از نقش توسط مدیران و کارکنان
		پشتیبانی کاری از همکاران
		نوع دوستی در محیط کار اداری
		وظیفه شناسی
	فرهنگ سازمانی	ایجاد یک فرهنگ مشترک بر پایه ارزش های مشترک اخلاقی
		گسترش ارتباطات شفاف در دانشگاه
		تشویق و پاداش دادن به رفتارهای اخلاقی
	عدالت سازمانی	تنبیه رفتارهای غیر اخلاقی در سازمان
		توزیع عادلانه و برابر فرصت ها برای همه
		پرداخت حقوق عادلانه و برابر برای همه
	جوسازمانی	ایجاد فرصت های برابر برای ارتقا
وجود جو اخلاقی سازمانی		
گسترش تصمیم گیری ها اخلاقی		
وجود روابط و تعاملات عادلانه در دانشگاه		
فلسفه حاکم بر جامعه	تقلب نکردن و داشتن صداقت در جامعه	
	ارزشمندی شمردن اخلاق در جامعه	
عوامل سیاسی	رعایت اخلاقیات در بین مسئولین رده بالا	
	احترام متقابل سیاستمداران به همدیگر و الگو گرفتن شهروندان از آنها	

عوامل محیطی	عوامل فرهنگی اجتماعی	نهادینه شدن اخلاق در سیاست های سازمانی
		الویت به مسائل اخلاقی در انتخاب مدیران
		نهادینه شدن فرهنگ اخلاق در بین خانواده ها و جوامع
		گسترش عدالت اجتماعی در بدنه جامعه
		گسترش آگاهی های اخلاقی در جامعه
		گسترش فرهنگ مسارکت و نوع دوستی در جامعه
		افزایش تعاون و همکاری در جامعه
		توجه و کمک به افراد نیازمند و کم توان
		تدوین مقررات اخلاقی در جامعه
		نهادینه شدن فرهنگ مسئولیت پذیری و پاسخگویی اخلاقی

با توجه به اینکه در این پژوهش از مصاحبه به عنوان ابزار اصلی گردآوری داده‌های کیفی استفاده شد، از این رو روایی (قابلیت اعتبار) در هر یک از مراحل هفت گانه‌ی مصاحبه (انتخاب موضوع، طراحی، موقعیت مصاحبه، نسخه‌برداری، تحلیل، تأیید و گزارش‌دهی) مورد توجه قرار گرفته است تا نتایج به دست آمده موثق و قابل اتکاء باشند. به منظور سنجش پایایی کدهای مستخرج شده از تحلیل محتوای مصاحبه‌ها، از تکنیک‌های مقایسه شواهد با ادبیات موجود، اطمینان از اینکه مفاهیم به صورت نظام‌مند با هم مرتبط هستند و انسجام درونی دارند، استفاده از منابع متعدد از شواهد، توصیف غنی از مجموعه‌ی داده‌ها در طول گردآوری آن، تعریف حد و مرز پژوهش و داشتن یک پیش‌نویس کلیدی و همچنین مطالعه‌ی اسناد و مدارک شرکت برای افزایش روایی (قابلیت اعتبار) درونی و بیرونی داده‌های حاصل، استفاده شده است. در نهایت، از سه تکنیک موقعیت محقق، مثلثی کردن و ممیزی کردن توسط یک داور برای تضمین این که نتایج یافته‌ها قابل اطمینان هستند در این پژوهش استفاده شده است.

بحث و نتیجه گیری

یکی از عوامل مؤثر در توسعه و پیشرفت عملی، شکل‌گیری اخلاق در اجتماع دانشگاهی است. پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر دانشگاه اخلاق محور با رویکرد کیفی انجام شد. به این منظور پس از تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه با ۲۱ نفر از شرکت‌کنندگان در پژوهش، ۶۴ کد بدست آمد. با توجه به اشتراکات معنایی آنها در ۱۴ مفهوم مشابه طبقه‌بندی و در نهایت ۳ مضمون فراگیر شامل: عوامل فردی، عوامل درون دانشگاهی و عوامل محیطی، به عنوان عوامل کلیدی تأثیرگذار بر دانشگاه اخلاق محور شناسایی شدند.

عوامل فردی یکی از موارد کلیدی تأثیرگذار بر دانشگاه اخلاق محور از دیدگاه شرکت‌کنندگان بود. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش محمدی و همکاران (۱۴۰۰)، روشنی و همکاران (۱۳۹۹)، معینی کیا و همکاران (۱۳۹۸)، موسوی (۱۳۹۵) که بر نقش عوامل فردی از قبیل ویژگی شخصیتی کارکنان، ویژگی شخصیتی دانشجویان، ویژگی رفتاری اساتید، ویژگی‌های مدیران و سیاست‌گذاران تأکید کرده‌اند که در پژوهش حاضر نیز این موارد توجه قرار گرفته، همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت دانشگاه‌ها علاوه بر این که مسئولیت مهارت‌های تحصیلی دانشجویان را بر عهده دارند در قبال آموزش اخلاقی آن‌ها نیز مسئول هستند. مدیران آموزشی در واقع مدیران دانشگاه و مدیران اجتماع هستند و باید بیشتر از دیگران به استانداردهای سطح بالا و رفتار اخلاقی پای‌بند باشند. مدیران اخلاق محور باید به رفتار مبتنی بر اخلاق و تصمیم‌گیری‌های مبتنی بر اصول اخلاقی پای‌بند باشند و استانداردهای صداقت، احترام، مسئولیت، اعتماد و مراقبت را به طور مداوم برای دانشجویان، استادان، کارکنان و جامعه بزرگ‌تر الگودهی کنند.

عوامل درون دانشگاهی یکی از موارد کلیدی تأثیرگذار بر دانشگاه اخلاق محور از دیدگاه شرکت‌کنندگان بود. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش روشنی و همکاران (۱۴۰۰)، آقایی مطلق (۱۴۰۰)، گل محمدی و همکاران (۱۳۹۹)، عبداللهی و تقی زاده (۱۳۹۸) و که بر نقش عوامل درون دانشگاهی از قبیل سبک رهبری اخلاقی، آموزش اخلاقی، پژوهش‌های اخلاق محور، رفتار شهروندی بالا، فرهنگ

سازمانی، جوسازمانی، عدالت سازمانی تأکید کرده‌اند که در پژوهش حاضر نیز این موارد توجه قرار گرفته، همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت دانشگاه‌ها نقش تدوین معیارهای اخلاقی در دانشگاه را دارند و هنجارهای مورد استفاده آنها، و رفتارهای برخاسته از این هنجارها، الگویی را بر بخش‌های دیگر درباره اینکه چه چیزی ارزشمند و قابل قبول است، پدید می‌آورد. گرچه اخلاق رؤسای دانشگاه‌ها بیشتر به عنوان اخلاق مدیریتی مورد توجه بیشتر بازیگران و ذی‌نفعان آموزش عالی است، لیکن موضوع‌های متفاوت دیگری مانند مسائل امنیتی، تخلف‌های اینترنتی، شهریه و کمک‌های مالی، تصمیم‌های درباره دانشجویان و استادان، مدیریت اسناد و مدارک، تخلف‌های مالی و قانونی، سوء استفاده از قدرت و از این قبیل، موضوع‌هایی هستند که به اخلاق عوامل درون دانشگاهی مرتبط هستند.

عوامل محیطی یکی از موارد کلیدی تأثیرگذار بر دانشگاه اخلاق محور از دیدگاه شرکت‌کنندگان بود. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش مصلح گرمی و همکاران (۱۴۰۳)، میراحمدی (۱۴۰۰)، محمدی و همکاران (۱۴۰۰)، روشنی و همکاران (۱۴۰۰) که بر نقش عوامل محیطی از قبیل فلسفه حاکم بر جامعه، عوامل سیاسی و عوامل فرهنگی اجتماعی تأکید کرده‌اند که در پژوهش حاضر نیز این موارد توجه قرار گرفته، همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت به رسمیت شناختن هنجارهای اخلاقی از سوی محیط علمی مستلزم توافق درباره معیارهای اخلاق علم است و این توافق با شناسایی نارسایی‌های اخلاقی در فضای علم امکان‌پذیر است. از همین‌رو، توسعه علم بدون رعایت اصول اخلاقی ممکن است نتایج ناخوشایند و ناگواری را در پی داشته باشد و در فرایند توسعه جامعه و اهداف آن تأثیر بگذارد. همچنین، از آنجا که دانشگاهیان، دانشمندان، پژوهشگران و دستاوردهای آنان مورد اعتماد عمومی هستند، لغزش در فعالیت‌های علمی به سلب اعتماد عمومی از علم، نهادهای علمی، دانشمندان و یافته‌های علمی منجر خواهد شد.

پیشنهاد‌های کاربردی پژوهش

- ✓ در تدوین سرفصل دروس دانشگاهی و آموزش نیروی انسانی سازمان‌ها، از نتایج این پژوهش استفاده گردد.
- ✓ نظام‌نامه اخلاقی مبتنی بر مضامین و مؤلفه‌های احصاء شده در این پژوهش به عنوان مبنای رفتاری-اخلاقی در دانشگاه تنظیم و تدوین گردد.
- ✓ پیشنهاد می‌شود در برنامه‌های رسمی و غیررسمی دانشگاه، برای آموزش اصول اخلاقی از اساتید متخصص و آموزش دیده استفاده گردد.
- ✓ پیشنهاد می‌شود در ارزشیابی از دانشجویان که در خصوص اعضای هیأت علمی به عمل می‌آید بخشی از امتیازات به رعایت اخلاق تعلق گیرد.

ملاحظات اخلاقی

تمامی اصول اخلاقی در این مقاله در نظر گرفته شده است. شرکت‌کنندگان در جریان هدف پژوهش و مراحل اجرای آن قرار گرفتند. آن‌ها همچنین از محرمانه بودن اطلاعات خود اطمینان داشتند.

حامی مالی

این مقاله هیچگونه حامی مالی نداشته است.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Abdollahi, H., Taghizadeh, S. (2019). A reflection on the level of emphasis on educational ethics in the country's technical and engineering universities and its comparison with the world's leading technical and engineering universities, *Iranian Engineering Education Quarterly*, 21(83). (in persian)
- Aghaei Motlagh, R. (2019). The relationship between professional ethics of university professors and job satisfaction and self-efficacy beliefs (case study of Karaj University professors). *Quarterly Journal of Management and Perspectives on Education*, 2(4), 37-53. <https://doi.org/10.22034/jmep.2021.260115.1041> (in persian)
- Bagherianfar, M. (2019). Application of components of professional ethics of education in faculty members. *Ethics in Science and Technology*, 14(4); 130-121. <https://doi.org/20.1001.1.22517634.1398.14.4.17.2> (in persian)
- Chitsaz, E., Lotfi, M., Mohammadi-Elyasi, Q. (2019). The effect of laws on the level of ethics in universities. The second national conference on ethics-oriented universities, Tehran. (in persian)
- Golmohammadi, J., Taghizadeh, S. (2019). A study of professional ethics in the educational and research system of Allameh Tabatabaei University. The third national conference on ethical universities, Tehran. (in persian)
- Kersting, F., Wohnsiedler, I., & Wolf, N. (2020). Weber revisited: The protestant ethic and the spirit of nationalism. *The Journal of Economic History*, 80(3), 710-745.
- Mashayek, F., Karimi, F., Shah Talebi, B. (2019). Pathology of professional ethics of faculty members. *Ethical Research* 9(3); 258-237. (in persian)
- Mata L, Clipa Z, Tzafilku K (2020). The Development and Validation of a Scale to Measure Teachers' Attitude towards Ethical Use of Information Technology for a Sustainable Education. *Sustainability*, Vol. 12, No. 15, pp. 62 – 68.
- Abdollahi, H., Lotfi, M., & Mohammadi-Elyasi, Q. (2020). The Development and Validation of a Scale to Measure University Teachers' Attitudes towards Ethical Use of Information Technology for a Sustainable Education. *Sustainability*.
- Mir Ahmadi, S. (2019). Investigating the importance of intellectual virtues in education and how to acquire them, *Moral Reflections*, 2(2): 78-62. (in persian)
- Moeini-kia, M., Kazemi, S., Omidvar, A., Deoband, A. (2019). The effect of professional ethics on organizational accountability with the mediating role of teamwork. *Journal of Biological Ethics*. 9(31), 45-35. (in persian)
- Mohammadi, M., Shafiei Sarvestani, M., Salimi, G., Naseri Jahromi, R., Mirghaffari, F., Seyidi, M. (2019). Requirements for ethical faculty members in the University of Medical Sciences: A meta-synthesis study. *Ahvaz Jundishapur Education Development Journal*. 12(4): 1073-1057. (in persian)
- Mosleh Garmi, M., Zahed Babalan, A., Taghavi Ghareh-Bolagh, H., Khaleq-Khah, A. (2024). Design and Validation of the Virtue-Oriented University Model (Mixed Approach). *Scientific and Research Quarterly of Applied Ethics Studies* 20(2). 78-37. (in persian)
- Mousavi, F., Vashni, A., Saeedipour, Z. (2016). Investigating the level of compliance with professional ethics standards of managers and its relationship with job enthusiasm of secondary school teachers in the city of Sanghor, *Quarterly Journal of Educational Leadership and Management*, 10(2), 97. (in persian)

- Naderi, N., Ghorbanizadeh, V., Amini, M. (2019). Ethical-Islamic Components for the Transition to the Third Generation University. *Epistemological Studies in Islamic University* 24(1); 70-47. (in persian)
- Nagima, B., Saniya, N., Gulden, Y., Saule, Z., Aisulu, S., & Nazigul, M. (2023). Influence of Special Learning Technology on the Effectiveness of Pedagogical Ethics Formation in Future Teachers. *Journal of Education and E-Learning Research*, 10(1), 1-6.
- Nsor-Ambala, R. (2020). Exploring differential ethical perspectives among Ghanaian students. *Asian Journal of Business Ethics*, 9, 143-170.
- Rahmani-Manesh, M., Shah Talebi, B. (2023). An analysis of the ethical component of brand personality in higher education. *JISM Interdisciplinary Studies in Marketing Management*. 2(3): 23-43. (in persian)
- Rajabi, A., Karbalai-e-Pazuki, A. (2018). The effect of ethical aspects on knowledge from the perspective of the Quran with emphasis on the perspective of Allameh Tabatabaei (RA). *Ethics Research* 12(3); 102-85. (in persian)
- Roshani Ali Benahsi, H., Hassani, M., Ghalavandi, H. (2010). A study of the components of research ethics of faculty members of Urmia University. *Quarterly Journal of Biological Ethics*, 35. (in persian)
- Sarsangi, M. (2019). Explanation of professional ethics in higher education and strategies for realizing the university of ethics. *The Second National Conference on Ethical Universities*, Tehran. (in persian)
- Selki Cheshmeh Soltani, F., Jafari, A. (2019). A study on the components of ethics in universities. *The Second National Conference on Ethical Universities*, Tehran. (in persian)
- Talebi, F., Jahed, H., Sarikhani, N. (2019). Designing a model for improving the quality of research in the Iranian higher education system. *Ethical Research* 11(2): 158-145. (in persian)
- Vojdani, F. (2016). Ethical Framework of Competition in Academic-University Environments. *Epistemological Studies in Islamic University*. 20(4); 562-543. (in persian)
- Yazdani, S., Imanipour, M. (2017). Professional Ethics in University Education: Dimensions and Structures. *Teb va Tazkiye*, 26(4), 272-284. (in persian)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی